

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen
Mevrouw drs. C.J. Schouten
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 17 april 2024

betreft Vragen n.a.v. 2e voortgangsrapportage aanpak geldzorgen, armoede en schulden (36410 XV, J)

ons kenmerk 173388.02U

Geachte mevrouw Schouten,

De leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben met belangstelling kennisgenomen van de tweede voortgangsrapportage aanpak geldzorgen, armoede en schulden.¹ Naar aanleiding van die rapportage wensen de leden van de fracties van **BBB**, **GroenLinks-PvdA**, **D66** en de **SP** een aantal vragen te stellen. De vragen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie worden gesteld mede namens de **SP**-fractie en **OPNL** en de vragen van de SP-fractie worden gesteld mede namens **GroenLinks-PvdA** en de **PvdD**.

Vragen van de leden van de BBB-fractie:

De leden van de BBB-fractie lezen in de eerste alinea van de voortgangsrapportage: *"In de landelijke Aanpak geldzorgen, armoede en schulden richten we ons op een divers palet aan maatregelen om een substantiële bijdrage te leveren aan het verminderen van het aantal mensen en in het bijzonder kinderen dat leeft in armoede en/of te maken heeft met problematische schulden."*

De ambitie is het aantal kinderen dat opgroeit in armoede te halveren en in 2030 een halvering van het aantal mensen dat leeft in armoede en een halvering van het aantal huishouders met problematische schulden ten opzichte van 2015.

Volgens een raming van het CPB leefden in 2015 6,3% van de mensen in armoede. In 2023 is dit gedaald naar 4,8%. Dus een daling van 1,5% in 8 jaar ofwel gemiddeld 0,1875% per jaar. Kabinetsdoelstelling is om het percentage ten opzichte van 2015 te halveren, van 6,3% in 2015 tot 3,15% in 2030. Daarvoor is dus in de jaren 2024 t/m 2030 een daling van in totaal 1,65%, ofwel in 7 jaar een daling van gemiddeld 0,2357% in 7 jaar.

1. Bent u het met de leden van de BBB-fractie eens dat over tijdsspanne van 15 jaar (2015-2030) een gemiddelde verlaging van mensen en kinderen in armoede met gemiddeld 0,21% per jaar niet ambitieus te noemen is?
2. Ziet u mogelijkheden om een drastische wijziging van de aanpak van de armoede door te voeren? Zo ja, welke structurele wijzigingen moeten dan worden doorgevoerd? Zo nee, welke grote

¹ Kamerstukken I 2023/2024, 36410 XV, J.

datum 17 april 2024

ons kenmerk 173388.02U

blad 2

structurele problemen zijn er om een drastische wijziging in de aanpak van armoede door te voeren?

Het SCP heeft op 5 april 2024 het rapport "De leefwerelden van arm en rijk" uitgebracht.² Een belangrijke conclusie in het rapport is dat rijke en arme mensen meer en meer in hun eigen bubbel leven. Van de groep armste mensen tussen 30 en 59 jaar ontmoet 46% alleen mensen die ook in armoede leven, zo blijkt uit CBS-data. In rijke gemeenten komen de "rijken" niet of nauwelijks in aanraking met mensen in de armoede. Onderzoeker Lotte Vermeij van het SCP ziet dit als een zorgwekkende ontwikkeling omdat eenzijdige leefwerelden gepaard gaan met ongelijke kansen en staan sociale samenhang en begrip tussen mensen in de weg. De grote steden worden meer onbereikbaar voor lage inkomens en mensen met middeninkomens verdwijnen steeds maar uit de stad: juist de mensen die een brug kunnen slaan tussen lagere en hogere inkomensgroepen.

1. Welke mogelijkheden ziet u om de steeds grotere tegenstellingen tussen mensen in armoede, lagere inkomens en middeninkomens beduidend sneller te verkleinen?
2. Ziet u dat de voorgenomen aanpak tot te weinig (snelle) resultaten leidt en kunt u reflecteren op een aanpak die doelmatiger en doeltreffender is?

De armoede aanpak is een gezamenlijke opgave van de ministeries van SZW, BZK, EZK, OCW, Financiën, JenV en VWS.

1. Kunt u aangeven in hoeverre het voor elkaar krijgen van de opgave beter en efficiënter wordt als gevolg van de samenwerking tussen zeven ministeries?
2. Ziet u mogelijkheden om de opgave beter voor elkaar te krijgen als één ministerie eindverantwoordelijk is en het aantal samenwerkende ministeries aanmerkelijk wordt verminderd?

Als voorbeeld. Amsterdam geeft met de brochure "Pak je kans" een groot aantal mogelijkheden voor extra's voor Amsterdammers met weinig geld.³ Het gaan onder andere om gratis taallessen, hulp bij geldzorgen, de voordelen van een stadspasvergoeding voor de jeugd, jongerencultuurfonds, scholierenvergoeding voor kinderen tussen 2 en 4 jaar oud en kinderen op de basisschool, reiskostenvergoeding, gratis laptop of tablet, gratis bezoek dierenarts, witgoed bij nood, etc.

Duidelijk is dat talloze gemeenten, maatschappelijke organisaties, werkgevers, professionals, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen armoede en schuldenproblemen op de agenda weten te krijgen. En toch schiet het niet op: een verbetering van 0,21% over een periode van 15 jaar. En dat terwijl de kosten van levensonderhoud aanzienlijk zijn toegenomen. In 2023 een hoge inflatie. Veel duurdere boodschappen in de supermarkt en oplopende energieprijzen, om maar enkele indicatoren te noemen.

Mensen in armoede konden in 2023, evenals in 2022 bij gemeenten een beroep doen op een energietoeslag van € 1.300 per jaar. Midden 2023 kwam er een einde aan de noodwet. Veel mensen die in 2022 € 1.300 hebben ontvangen, ontvingen in 2023 alleen een voorschot van € 500,-. In veel gemeenten is onduidelijk gecommuniceerd over de veranderde regelgeving ingaand 1 juli 2023 met als gevolg dat veel mensen niet wisten dat zij een nieuwe aanvraag in 2023 bij de gemeente moesten doen om het tweede deel van de energievergoeding (€800,-) te ontvangen.

1. Bij het beoordelen door gemeenten of een burger in aanmerking komt voor de energietoeslag 2022 en 2023, is uitsluitend een inkomenscriterium gesteld en is niet gekeken naar het eventuele vermogen op de bankrekening(en) van de aanvrager. Zo kan het voorkomen dat

² Lotte Vermeij en Lex Thijssen, 'De leefwerelden van arm en rijk', Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag april 2024.

³ https://assets.amsterdam.nl/publish/pages/949313/folder_pak_je_kans_in_6_talen.pdf.

datum 17 april 2024

ons kenmerk 173388.02U

blad 3

- iemand met meer dan € 100.000,- op de bankrekening in aanmerking komt voor de energietoeslag. Waarom is door de regering geen vermogenstoets ingevoerd?
2. Hoe heeft de regering de financiering van de energietoeslag met de gemeenten geregeld?
 3. Welke controles voert de regering uit om vast te stellen dat de regering per gemeente niet meer financiële middelen ter beschikking stelt dan de gemeente daadwerkelijk aan energietoelagen aan burgers hebben uitgekeerd?
 4. Het voornoemde voorbeeld van Amsterdam wordt ook door vele andere gemeenten in allerlei varianten aan burgers met weinig geld of inkomen aangeboden. Maar op deze wijze is elke gemeente wel min of meer het wiel zelf aan het uitvinden. Ziet u een rol voor de overheid om gemeenten te ondersteunen om te komen tot een zekere standaardisatie van het aanbod per gemeente? Ook tegen de achtergrond dat veel mensen die met armoede te maken hebben vaak de weg niet goed weten te vinden bij de gemeente?
 5. Heeft u een financieringsstructuur voorhanden om gemeenten na 2026 in staat te stellen de aanpak van de armoede te zo maximaal mogelijk te ondersteunen?

In de voortgangsrapportage is een indrukwekkend aantal maatregelen en specifieke deeloplossingen benoemd. De Commissie sociaal minimum Europees Nederland heeft op 28 september 2023 haar rapport "Een zeker bestaan II" aan u uitgebracht.⁴ Als het om bestaanszekerheid gaat, stelt de Commissie dat het stelsel van bestaanszekerheid eenvoudiger, voorspelbaarder, toegankelijker en betaalbaar moet zijn. Op 10 oktober 2023 heeft de regering de Kamer geïnformeerd dat aan een volgend kabinet is met de fundamentele punten uit het rapport van de Commissie aan de slag te gaan.⁵

1. De armoedeproblemen worden niet echt opgelost. Door de gestegen prijzen nemen de zorgen hierover toe. Kunt u aangeven welke oplossingsvarianten mogelijk voorliggen - uit te werken door een volgende regering - die op een andere wijze dan tot nu toe, meer en meer direct effect kunnen hebben op het bestrijden van armoede van burgers en met name van kinderen?

Vragen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie:

De leden van de fracties van GroenLinks-PvdA, SP en OPNL zien gelegenheid tot het stellen van de volgende schriftelijke vragen als het gaat om de werkwijze van uitvoeringsorganisaties van het Rijk bij het treffen van betalingsregelingen.

De Algemene Rekenkamer onderzocht vorig jaar de betalingsregelingen van uitvoeringsorganisaties van het Rijk.⁶ De conclusie was dat de drie grootste schuldeisers van de rijksoverheid, de Belastingdienst, CJIB en het CAK, te weinig oog hebben voor burgers die door het afbetalen van schulden onvoldoende leefgeld overhouden.

U stelde in een reactie op het Rekenkameronderzoek dat overheidsorganisaties gaan samenwerken om de incasso te verbeteren en problematische schulden bij burgers te voorkomen of aan te pakken. U geeft in de visie op de schuldenketen aan dat u bij de 'clustering rijksincasso' de uitvoeringsorganisaties CAK, UWV, DUO, RVO en CJIB samenwerken in incasso- en deurwaarderstrajecten. Ook geeft u aan dat het CAK, CJIB en DUO zijn aangesloten op de Betalingsregeling Rijk.⁷ Waarom is de Belastingdienst nog niet aangesloten bij deze samenwerking in incasso- en deurwaarderstrajecten en de betalingsregeling Rijk?

⁴ Kamerstukken I 2023/2024, 36410 XV, A, bijlage.

⁵ Kamerstukken I 2023/2024, 36410 XV, B.

⁶ Algemene Rekenkamer, 'Betalingsregelingen bij uitvoeringsorganisaties van het Rijk', Den Haag, maart 2023.

⁷ Kamerstukken I 2023/2024, 36410 XV, J, bijlage, p.3.

datum 17 april 2024

ons kenmerk 173388.02U

blad 4

Kunt u aangeven welke specifieke maatregelen u neemt zodat de drie uitvoeringsorganisaties, de Belastingdienst, het CJIB en het CAK, het bestaansminimum bewaken bij het treffen van afbetalingsregelingen? Welke aanvullende maatregelen neemt u ten aanzien van de drie uitvoeringsorganisaties om het bestaansminimum te waarborgen bij een samenloop van afbetalingsregelingen naast het faciliteren van inzicht via o.a. het Vorderingenoverzicht Rijk en uitwisseling van gegevens?

Kunt u op grond van voorgaande ook in de volgende voortgangsrapportages ingaan op de resultaten van de maatregelen om te voorkomen dat de uitvoeringsorganisaties van het Rijk zoals de Belastingdienst, het CJIB en het CAK bij betalingsregelingen onvoldoende het bestaansminimum van mensen bewaken? Onder andere als het gaat om de resultaten ten aanzien van specifieke afspraken en maatregelen om het bestaansminimum te garanderen bij samenloop van betalingsregelingen?

Vragen van de leden van de D66-fractie:

De leden van de D66-fractie hebben met zorg kennisgenomen van de Tweede voortgangsrapportage aanpak geldzorgen, armoede en schulden. Hoewel het aantal mensen dat leeft in armoede in Nederland omlaag gaat, neemt het aantal mensen met problematische schulden toe. De leden van de D66-fractie zien dit als een groot maatschappelijk probleem, want geldproblemen van vandaag ondermijnen de (mentale) gezondheid en keuzevrijheid van morgen. Deze leden vinden het belangrijk dat de schuldenproblematiek harder wordt aangepakt en heeft een aantal vragen:

1. De leden van de D66-fractie vinden het goed dat u inzet op vroegsignalering. Dit voorkomt dat beginnende betalingsproblemen leiden tot problematische schulden. De wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in 2021⁸ is een goede stap in deze richting. Uit gesprekken met ervaringsdeskundigen en mensen die werkzaam zijn in de schuldhulpverlening blijkt dat gemeentes nog verbeteringen kunnen doorvoeren als het gaat om vroegsignalering. Zo kijken gemeentes op dit moment alleen naar beginnende schulden, maar niet vooruit naar situaties waarin het risico op beginnende schulden bestaat. Hoe werkt u op dit moment samen met gemeentes om vroegsignalering te verbeteren? Er zijn volgens de leden van de fractie van D66 verschillende maatregelen die kunnen helpen bij het vroegsignaleren. Zo zouden gemeentes één centraal schuldenloket moeten hebben met een vast inloopspreekuur. Dit vergroot de laagdrempeligheid. Daarnaast zouden gemeentes vaker proactief contact moeten opnemen met inwoners op basis van een levensgebeurtenis die bij de gemeente bekend is, bijvoorbeeld het overlijden van een partner of een echtscheiding. Hoe staat u tegenover deze maatregelen?
2. Naast één centraal schuldenloket is het volgens deze leden belangrijk dat verschillende instanties, bijvoorbeeld de gemeente en de voedselbank, de mogelijkheid krijgen om gegevens met elkaar uit te wisselen. Door het onderling uitwisselen van gegevens tussen instanties hoeven mensen met schulden niet zelf bij verschillende loketten aan te kloppen. Uitvoeringsorganisaties geven aan dat dit een gewenste aanpak is, omdat dit het schuldenproces voor mensen overzichtelijker en toegankelijker maakt. Hoe kijkt u aan tegen het onderling uitwisselen van informatie tussen instanties?
3. Een pijnpunt in het voorkomen van schulden lijkt de onderlinge samenwerking tussen gemeentes te zijn. De leden van de D66-fractie vinden het belangrijk dat de (preventieve) aanpak van schulden in alle gemeentes in grote lijnen hetzelfde is, zodat inwoners tijdig worden geholpen volgens vergelijkbare richtlijnen. Op dit moment zien deze leden dat een gemeentelijke beschikking, bijvoorbeeld voor het krijgen van jeugdhulp, niet doorloopt in andere gemeentes. Op het moment van verhuizing kan dit leiden tot betalingsachterstanden door de langdurige procedure van een nieuwe aanvraag. Ook vullen verschillende gemeentes hun taak van schuldhulpverlening op een andere manier in. De leden vinden het belangrijk

⁸ Kamerstukdossier 35316.

datum 17 april 2024

ons kenmerk 173388.02U

blad 5

- dat gemeentes onderling 'best practices' uitwisselen. Wat doet u om de samenwerking tussen gemeentes op dit dossier te verbeteren?
4. In de voortgangsrapportage geeft u aan dat het kabinet kijkt naar beleidsalternatieven rond de financiering- en beloningsystematiek bij schuldenbewind. Op dit moment lopen de gesprekken van het kabinet over dit onderwerp nog. De aan het woord zijnde leden constateren dat er op dit moment binnen de bewindvoering nauwelijks ruimte is voor persoonlijk contact met de hulpvrager. Hierdoor is er geen sprake van maatwerk en goede nazorg. Hoe verlopen de gesprekken tussen het kabinet en betrokken partijen om deze problematiek aan te pakken? En welke beleidsalternatieven heeft u op het oog om de kwaliteit van bewindvoering te verbeteren?
 5. Op dit moment geldt er een zorgplicht voor gemeentes voor iedereen die minder dan 130% van het minimumloon verdient. Ervaringsdeskundigen geven in gesprekken aan dat in de praktijk ook veel mensen die boven deze grens vallen in de schulden terecht komen. De leden van de D66-fractie zijn van mening dat problematische schulden onder alle lagen van de bevolking actief voorkomen moet worden. Waarom is gekozen voor de grens van 130% en wat zijn de mogelijkheden om de zorgplicht voor gemeentes uit te breiden?
 6. Veel mensen in het schuldhulpverleningstraject krijgen bij problematische schulden het advies om hun koopwoning te verkopen, blijkt uit gesprekken die de leden hebben gevoerd met ervaringsdeskundigen. De gedachte hierachter is dat schulden met de overwaarde van een huis afgelost kunnen worden. Gezien de huidige krapte op de woningmarkt vinden de aan het woord zijnde leden deze aanpak problematisch. Huishoudens zijn dan namelijk aangewezen op de huursector. Zij komen mogelijk niet in aanmerking voor een sociale huurwoning, of moeten lang wachten, en moeten noodgedwongen huren in de vrije sector, met hoge woonlasten tot gevolg. Of zij kunnen überhaupt geen huurwoning vinden, gezien de huidige krapte op de woningmarkt. Bovendien is voor sommige eigenaren de koopwoning niet alleen een plek om te wonen, maar ook een voorziening voor de oude dag (zzp'ers). Hoe kijkt u naar het advies om een koopwoning te verkopen in het licht van deze problematiek?
 7. In Nederland valt de deurwaarder vaak niet onder de schuldeisers in het schuldhulpverleningstraject. Deze klopt vaak weer aan nadat iemand het schuldentraject doorlopen heeft en dacht van de schulden af te zijn. In sommige Scandinavische landen, waaronder Finland, zijn gerechtsdeurwaarders overheidsambtenaren en kunnen instellingen of bedrijven niet zelf een deurwaarder in de hand nemen.⁹ De leden van de D66-fractie steunen deze aanpak. Het geeft de slachtoffers van schulden meer zekerheid en brengt verdere structuur aan in het schuldhulpverleningstraject. Wat vindt u van het instellen van ambtelijke gerechtsdeurwaarder in Nederland?
 8. Uit gesprekken met ervaringsdeskundigen lijkt dat informele schulden, bijvoorbeeld tussen familieleden, in de afgelopen jaren sterk zijn toegenomen. De voortgangsrapportage maakt geen onderscheid tussen verschillende soorten schulden. Dit terwijl informele schulden vaak om een andere aanpak vragen dan schulden bij commerciële instellingen. D66 vindt maatwerk in het aanpakken van schuldenproblematiek belangrijk. Hoeveel mensen met problematische schulden in Nederland hebben te maken met informele schulden? Wat doet de regering om informele schulden tegen te gaan? Hoe kan de overheid deze groep het beste bijstaan?
 9. De leden van de D66-fractie geloven dat de aanpak van problematische schulden vraagt om een nieuwe vijf-dimensionale aanpak: 1. Alle schuldeisers moeten samenwerken om schulden in kaart te brengen. 2. De gemeentes brengen een vaste groep mensen in kaart die risico lopen op problematische schulden. 3. De gemeente is bereikbaar. Dat houdt in dat de gemeentes zelf contact opnemen met mensen die te maken krijgen met problematische

⁹ European Justice, "[Hoe kan ik de naleving van een uitspraak afdwingen?](#)", 8 december 2023.

datum 17 april 2024

ons kenmerk 173388.02U

blad 6

schulden en dat er één vast loket is waar mensen zichzelf kunnen melden. 4. De gemeente draagt zorgplicht voor iedereen die te maken krijgt met schulden. 5. Het uitwisselen van informatie tussen gemeentes wordt vereenvoudigd, om zo de aanpak van schulden te integraal te versterken. Deze leden zijn van mening dat deze aanpak op korte termijn ingevoerd kan worden om effectief bij te dragen aan het aanpakken van de schuldenproblematiek. Uit de cijfers van de voortgangsrapportage blijkt namelijk dat er meer ingezet moet worden om problematische schulden tegen te gaan. Alleen dan wordt het doel om het aantal huishoudens met problematische schulden in 2030 te halveren behaald. Hoe kijkt u naar deze vijf-dimensionale aanpak en bent u bereid om (delen van) deze aanpak in te voeren? Uiteraard vraagt een geïntensiveerde aanpak ook om extra capaciteit van gemeentes. Op dit moment hebben veel gemeentes al te maken met capaciteitsproblemen. Hoe kijkt u aan tegen deze problematiek en wat doet u om deze problemen te verhelpen? Hoe kijkt u aan tegen het verstrekken van extra middelen voor gemeentes om de vijf-dimensionale aanpak door te voeren?

10. De aan het woord zijnde leden nemen waar dat er weinig aandacht is voor ondernemers die schulden krijgen. Deze groep kan vanwege een opeenstapeling van gebeurtenissen van een stabiel middeninkomen in de schulden terechtkomen. Dit heeft grote persoonlijke en mentale consequenties. Vanwege de terugval in inkomen komt schaamte onder ondernemers vaker voor. Wat doet u om de aandacht en hulp voor deze groep te vergroten?

Vragen van de leden van de SP-fractie:

De leden van de SP-fractie danken, mede namens de leden van de fracties van GroenLinks-PvdA en de PvdD, u voor de toegezonden tweede voortgangsrapportage aanpak geldzorgen, armoede en schulden. Deze leden hebben een aantal vragen over de samenhang met ander beleid en de effectiviteit van beleid.

1. Veel van de schuldenproblemen komen voort uit (via rijksregels toegestane) gokbedrijven (vooral online) en klein consumptieve leningen. In welke mate speelt preventie van (ernstige) schuldenproblematiek en de daaruit voor de overheid voortvloeiende kosten een rol in het wettelijk toestaan van dergelijke zaken?
2. Een deel van de problematische schulden komt door boetes of terugvorderingen van de overheid zelf en het stapelen van boete op boete. Hoe is de voortgang van het voorkomen dat problematische schulden door overheden worden veroorzaakt?
3. Welke concrete resultaten zijn geboekt door de investering in preventie van armoede en schulden via een subsidieregeling financiële educatie en de inzet op vroeg signalering?

Een aantal maatregelen om armoede tegen te gaan zijn van tijdelijke aard, het wegvallen van deze regelingen kan voor een forse toename van armoede leiden.

4. Welke maatregelen worden voorzien om dit te voorkomen waar het gaat over energietoeslagen, het niet verhogen van huren of het zelfs verlagen van huren?
5. Hoe verhouden de maatregelen op het voorkomen van armoede en schuldenproblematiek zich tot de adviezen van de Commissie sociaal minimum?
6. Hoe verhoudt het beleid rondom (kinder)armoede zich tot de internationale rechten van het kind? Op welke wijze voert u de afspraken uit het internationale Verdrag voor de rechten van het kind uit in uw beleid rond armoede en schulden?
7. In hoeverre is het uiteindelijke doel waar het beleid naartoe werkt het volledig terugdringen van (kinder)armoede?
8. In de voortgangsrapportage wordt enerzijds gesproken over het terugdringen van het aantal mensen in armoede met de helft. Anderzijds wordt het verminderen uitgedrukt in het halveren van het percentage. Met bevolkingsgroei kan het halveren in absolute aantallen iets

datum 17 april 2024

ons kenmerk 173388.02U

blad 7

anders betekenen dan het halveren van het percentage. Kunt u bevestigen dat het gaat om het halveren van het absolute aantal kinderen in armoede?

Een deel van de mensen die in armoede leven hebben een baan rond het minimumloon of een AOW zonder noemenswaardig pensioen.

9. Welk verwacht effect op het aantal mensen in armoede heeft de Wet verhoging minimumloon?¹⁰

De leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid zien de beantwoording met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken.

Dr. M.L. Vos

Voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid

¹⁰ Kamerstukdossier 36488